

Захарий Кировъ.

Въ портретната галерия на селото.

(Размисли и характеристики).

„Почти че само у прокуденитѣ по балканитѣ българи се спазва още онова, което е свидно тѣмъ, като на такива. Тѣхниятъ животъ се ограничава въ тѣсния кръгъ на сѣмейното огнище и погледитѣ имъ се насочватъ къмъ интимния животъ на душата“...

Пенчо Славейковъ.

Нѣмаме почти никакви данни, възъ основа на които да установимъ врѣмето, къмъ което съвпада основанието на Жеравна. Въ историята срѣщаме селото, споменувано между селата, на които сж давани особни права, като войнишки села, като дербентжийски села. Въ по-отколѣшната ни литература срѣщаме да се споменува името на Жеравна въ известната повѣсть на Друмева — Климентъ „Нещастна фамилия“. Единъ отъ водителитѣ на кърджалийскитѣ орди, радостно припомняйки своитѣ и на дружината си злодѣяния, възкликва на едно мѣсто: „Ехъ, Жеравна, Жеравна, хубава патка бѣше, но малка!“ — Тия два факта ни даватъ основание да вѣрваме, че Жеравна или ще да е съществувала при нахлуването на турцитѣ, или наскоро ще да е била основана — слѣдъ като тѣ, турцитѣ, се установиха на балканитѣ. При кърджалийскитѣ безчинства тя е била вече едно добро заселище, което, ако и да не е могло да съперничи по голѣмина и богатство на съседния Котелъ, сѣ е било на очи, като по-лично, бѣлѣжито. Въ запазенитѣ по-стари пѣсни и прѣдания липсватъ слѣди, отъ които да се узнае що-годи нѣщо по въпроса. Земемъ ли, обаче прѣдъ видъ мѣстото, поминѣка на хората и пр., не можемъ да не сметемъ правдоподобно заключението, че Жеравна е била или уголѣмена, или основана при турското нашествие отъ пришълци изъ иѣста, които сж били на пѣтя на турското нахлуване. Бѣжанци отъ такивато мѣста сж основатели на Жеравна, или пъкъ сж уголѣмили съществуващото малко заселище въ това отстранено планинско мѣсто, недостъпно или мжчно-